

Kuusamo 2020

**Junganharjun ranta-asemakaavan
laajennuksen arkeologinen inventointi**

Jaana Itäpalo 19.2.2021

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIA*PALVELU*

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologisen inventoinnin Kuusamon Junganharjun ranta-asemakaavan osittaisen muutoksen ja laajennuksen alueella. Maastotyön suoritti FM Jaana Itäpalo 9.9.2020. Työn tilaaja on KimmoKaava Tmi.

Inventoitu alue oli vajaa 6 hehtaaria ja se sijaitsee Kuusamon keskustasta n. 12 km luoteeseen Singerjärven ja Junganjärven välisellä kannaksella. Kaavahankkeeseen liittyen on tehty arkeologinen inventointi vuonna 2019, nyt tehty inventointi kohdistui kaavan länsiosaan pienelle laajennusalueelle.

Ennen inventointia kohdealueelta ei tunnettu arkeologisia kohteita. Vuonna 2019 inventoidulla kaavan alueella sijaitsee yksi kivikautinen asuinpaikka ja kaksi esihistorialliseksi ajoitettua kuoppakohdetta, lisäksi inventoinnissa kartoitettiin maakunnallisesti arvokkaaseen rakennettuun kulttuuriympäristöön lukeutuva Oivangin mylly, siihen liittyvä myllyränni sekä myllyn lähistöltä vielä muuna kohteena pohjapato.

Nyt inventoitu alue oli maaperän, topografian ja lähialueelta tunnettujen useiden esihistoriallisten kohteiden perusteella hyvin otollista löytää uusia jakson kohteita. Alueen tarkasta läpikäymisestä huolimatta ei kuitenkaan voitu havaita merkkejä esihistoriallisesta ihmisen toiminnasta tai nuoremmista kohteista.

Sisällysluettelo

S.

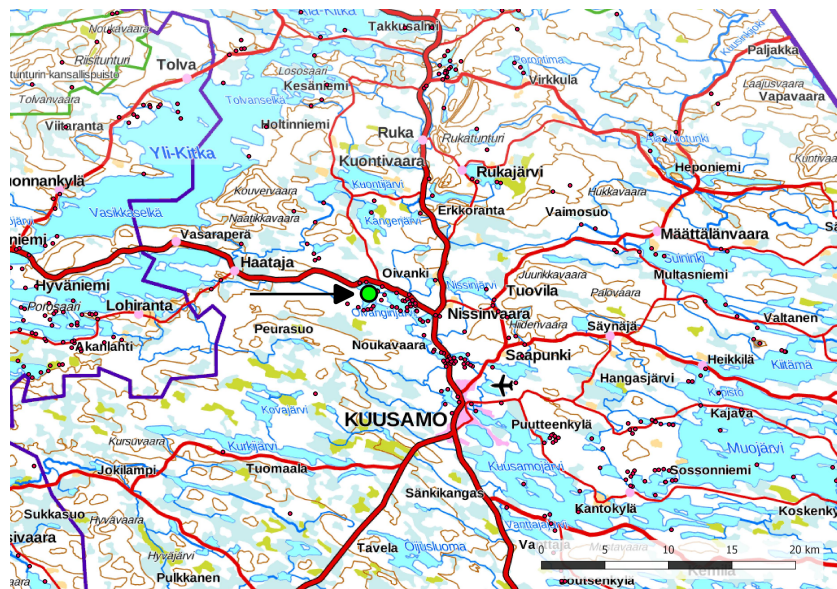
1. Perustiedot.....	3
2. Lähtökohdat ja menetelmät.....	3
2.1 Tutkimushistoria.....	4
2.2 Menetelmä.....	4
3. Maisema, topografia ja geologia.....	5
4. Alueen maankäytön historiaa	8
5. Tulokset.....	9
6. Aineistoluettelo.....	10

Kansikuva: Kuva 1. Inventointialueen etelärantaa, Junganjärvi.

1. Perustiedot

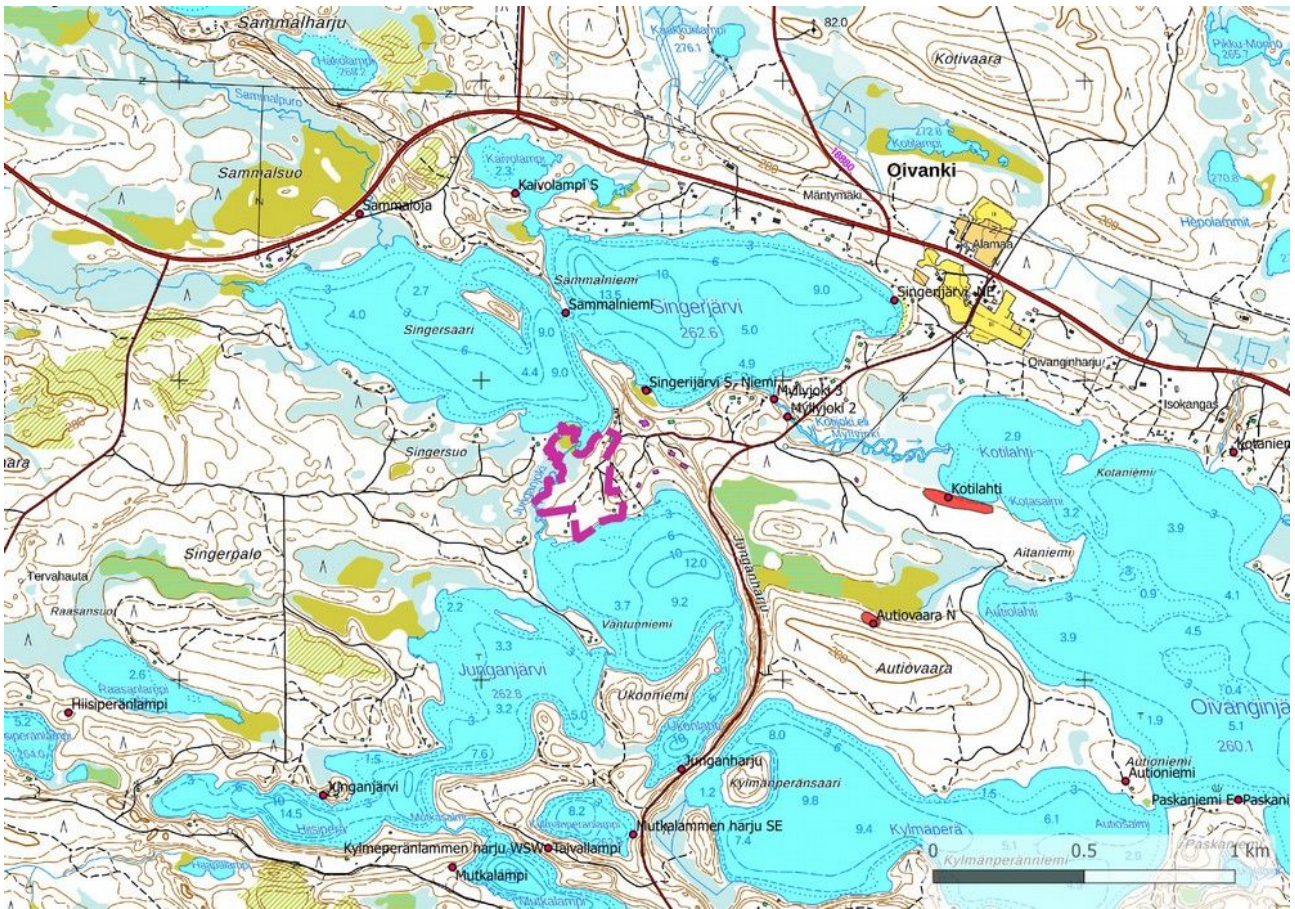
Selvitysalue:	Jungaharjun ranta-asemakaavan osittainen muutos ja laajennus (vuonna 2020 inventoitu alue on n. 6 ha)
Tilaaja:	KimmoKaava Tmi
Laji:	osainventointi
Kenttätöaika:	9.9.2020
Karttanumerot:	TM35-lehtijako MML S5244R (mk 1:20 000) vanha yleislehtijako 452211 MML (mk 1:20000)
Korkeus:	n. 262,50 – 272,50 m mpy
Koordinaattijärjestelmä:	ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto
Aiemmat löydöt:	-
Aiemmat tutkimukset:	-
	Inventointilöydöt: -

Kaavan yleissijainti vihreänä ympyränä. Arkeologiset kohteet pisteinä, tiedot Museoviraston muinaisjäännösrekisterin mukaan.

2. Lähtökohdat ja menetelmät

Kuusamossa on meneillään Jungaharjun ranta-asemakaavan osittaisen muutoksen ja laajennuksen suunnittelutyö. Siihen liittyen tehtiin vuonna 2019 arkeologinen maastoinventointi, jonka jälkeen kaavaan on otettu mukaan pieni lisäalue, jolla tehtiin täydennysinventointi syksyllä 2020. Ennen inventointia siltä ei tunnettu arkeologisia kohteita, mutta lähialueella sijaitsee mm. useita esihistoriallisia asuinpaikkoja ja pyyntikuoppia ja muita kuoppajäännöksiä. Lähimmät niistä ovat noin 180 metrin etäisyydellä yksittäinen kuoppajäännös ja vastarannalta Sammalniemeltä on löytynyt asuinpaikan merkkeinä kvartsi-iskoksia ja palaneita kiviä.

Taustakartta Mml 8/2020.

Selvitysalueen likimääräinen raja. Arkeologiset kohteet nimetty kartalle, kohdetiedot Museoviraston kulttuuriympäristöpalveluikkunan mukaan.

2.1. Tutkimushistoria

Alueella tai sen lähiympäristössä on tehty aiemmin seitsemän inventointia. Vuosina 1998 Oulun yliopiston arkeologian oppiaine on tarkastanut ja inventoinut useita kohteita. Pohjois-Pohjanmaan museo inventoi vuonna 2005 Jungaharjun ranta-asemakaavan ja vuonna 2019 Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu inventoi Jungaharjun ranta-asemakaavan laajennuksen ja osittaisen muutoksen ja laajennuksen.

2.2. Menetelmä

Maastoinventointi perustui lähistöllä tehtyjen aiempien arkeologisten selvitysten raporttitietoihin, Maanmittauslaitoksen maaperäkarttoihin, ortokuvaan, korkeusmalliin sekä laserkeilausaineistoon ja Museoviraston arkeologisista kohteista ylläpitämään digitaaliseen tietokantaan. Kirjallisuuden ja vanhojen karttojen avulla selvitettiin mahdollinen kohdealueella sijainnut historiallinen asutus ja elinkeinot, joista olisi voinut säilyä rakenteita myös maan pinnan alapuolella.

Varsinainen isojako alkoi Kuusamossa vasta 1902 ja se kesti vuoteen 1916, ennen isoajakoa oli pantu toimeen väliaikainen lohkojako 1880-luvulla, tätä vanhempaa tarkempaa historiallista karttamateriaalia ei siten ole. Lähihistorian maankäytön vaikutuksia maisemaan ja mahdollisiin arkeologisiin kohteisiin arvioitiin maastohavainnoinnin lisäksi vanhimman vuonna 1966 laaditun peruskartan avulla.

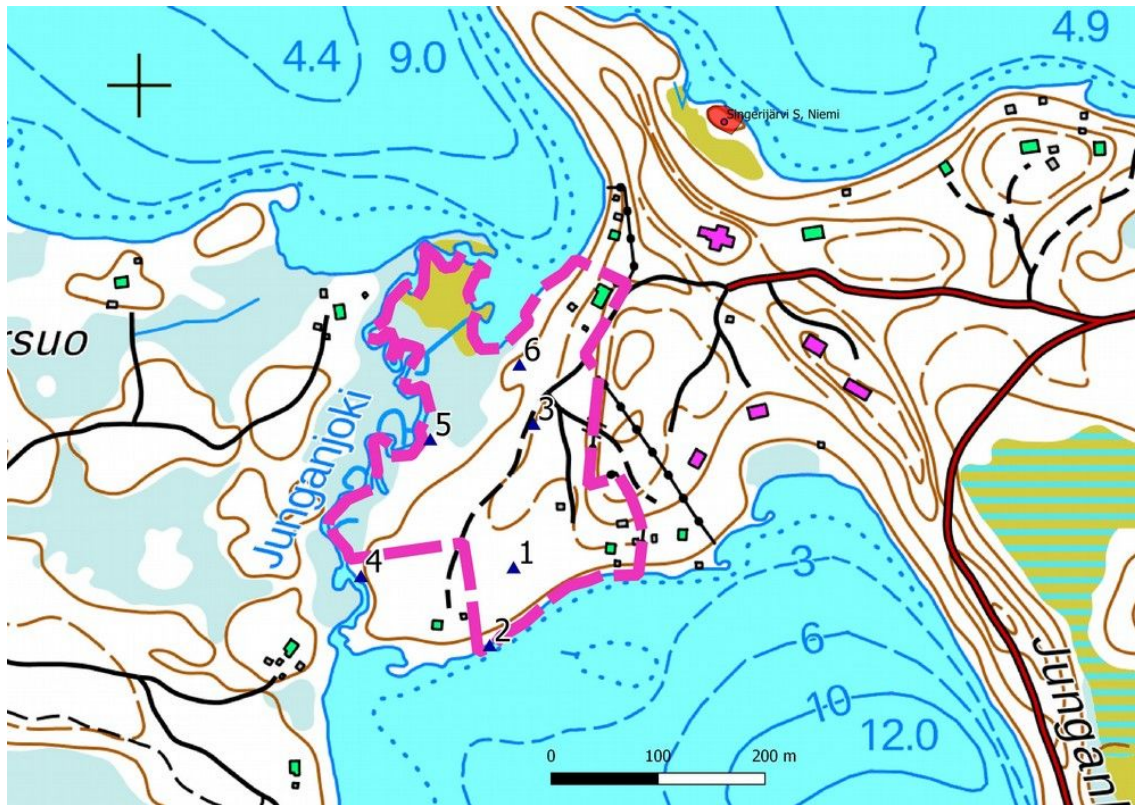
Kenttätyömenetelmät olivat pintahavainnointi, valokuvaaminen, kairaus käsikairalla sekä pienet lapiopistot. Koko suunnittelualue käytiin kävelemällä läpi, järvien pohjaa tarkastettiin rannan tuntumassa myös kahlaamalla.

Työssä käytettiin EGNOS-yhteensopivaa paikanninta Garmin GPSmap 62s ja QuantumGis -paikkatieto-ohjelmaa.

3. Maisema, topografia ja geologia

Alue sijaitsee Singerjärven ja Junganjärven välissä hiekkakankaalla, lännessä rajana on järvet yhdistävä mutkitteleva Junganjoki. Alue on pohjavesialuetta, ja se sijaitsee Junganharjun länsireunalla. Puusto on enimmäkseen varttunutta harvaa mäntymetsää, kaakkois- ja koillisosassa sijaitsee kaksi vapaa-ajan asuntoa. Suurempia korkeuseroja ei esiinny. Junganjoen rannat ovat matalia ja lähes kokonaan suota. Oivangin Lomakartanon matkailupalvelukeskus sijaitsee koillispuolella. Kuusamon seutu on kokonaan supra-akvaattista. Mainita voi, että inventoinnissa havaittiin kuukkeleita.

Valokuvauspaikat 1-6 merkitty kolmioilla. Taustakartta Mml 9/2020. Koillispuolella sijaitsee lähin tunnettu arkeologinen kohde *Singerjärvi S, Niemi*, paikalla on kuoppajäännös.

2. Junganjärven rantaviivaa koilliseen.

3. Metsätiet tarkastettiin pintahavainnoimalla.

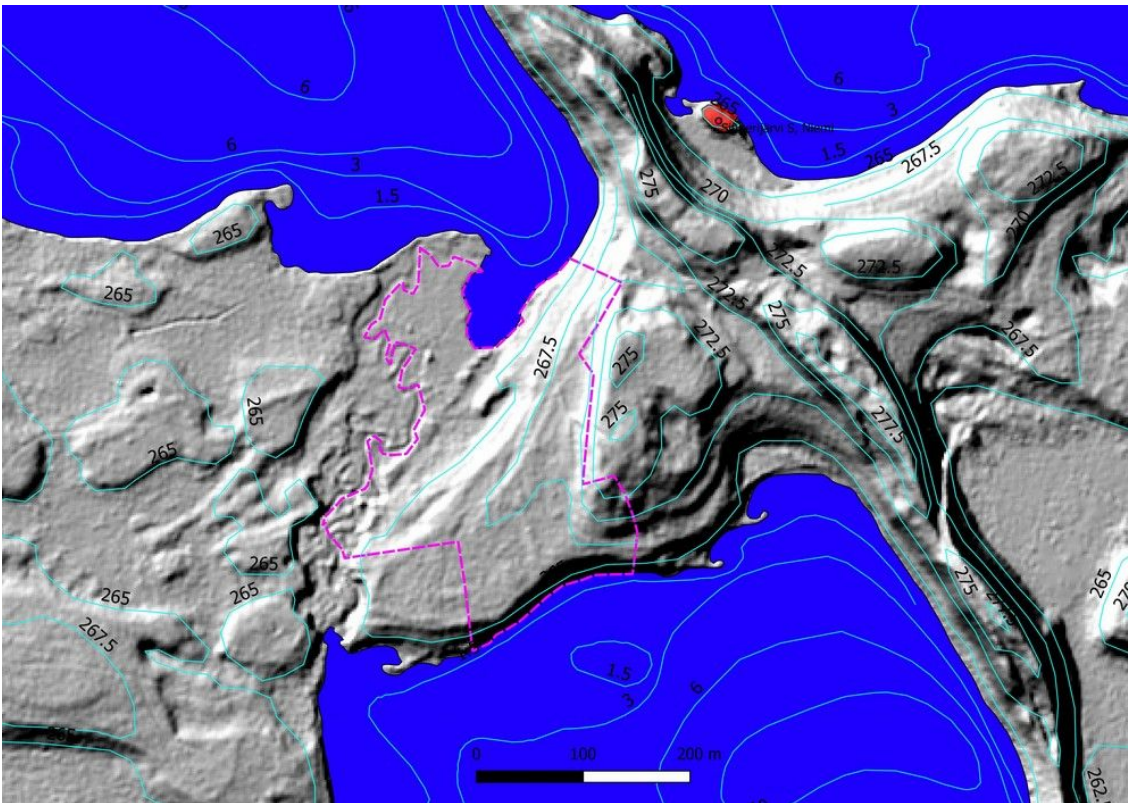
4. Junganjoki alueen lounaisreunalla, pohjoiseen.

5. Metsäistä kangasta ja alempana soistuvaa maastoa alueen luoteisosassa.

6. Rantavyöhykettä alueen pohjoisosassa, taustalla pohjoispuolinen Singerjärven poukama.

Kohde- ja sen lähialuetta vasten vinovalovarjoste 2 m DEM ja korkeuskäyrät. Tausta-aineistot Mml 8/2020.

Kohdealue rajattu ortokuvalla. Tausta-aineistot Mml 8/2020. Lähin tunnettu arkeologinen kohde on *Singerijärvi S, Niemi*, kohderajaus Museoviraston muinaisjäännösrekisterin mukaan.

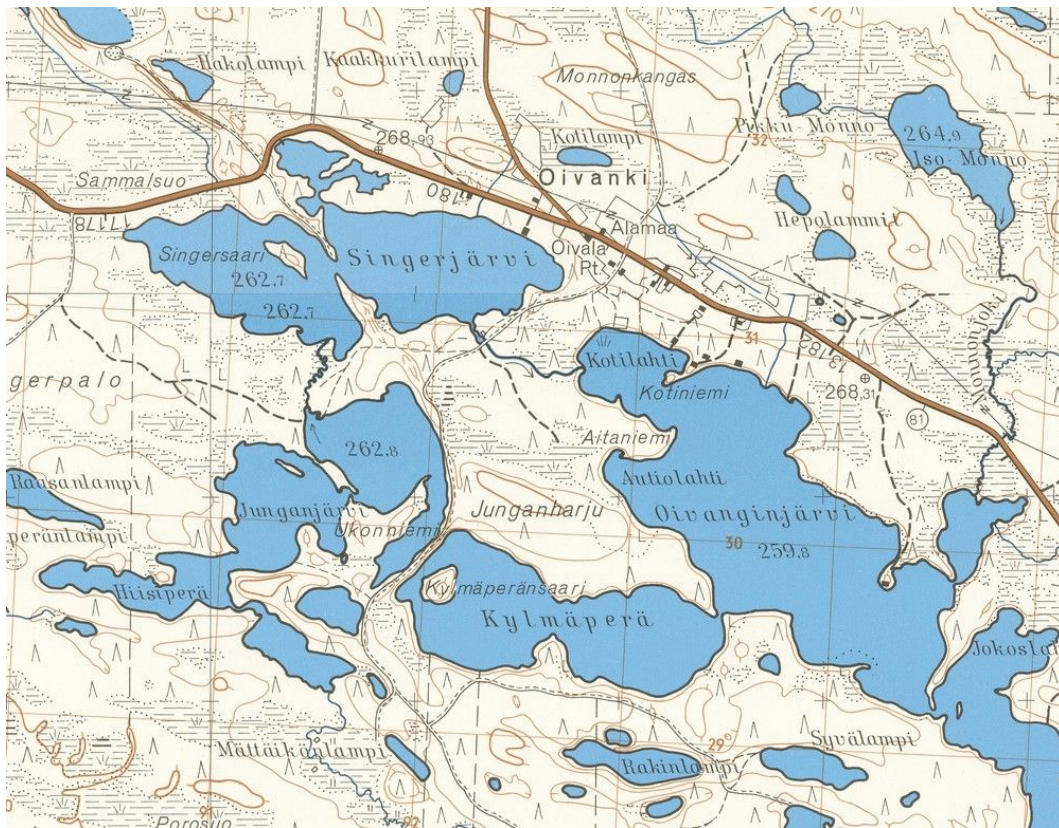
4. Alueen maankäytön historiaa

Ennen inventointia kohdealueelta ei tunnettu arkeologisia kohteita. Lähialueella sijaitsee yksi kivikautinen asuinpaikka ja kaksi esihistorialliseksi ajoitettua kuoppakohdetta.

Alue on merkitty historiallisille kartoille asumattomaksi metsämaastoksi. Tunnetut historiallisen ajan elinkeinot ja maankäytön merkit liittyvät Oivangin myllyn toimintaan. Alue on ollut pitkään tärkeää poronhoitoaluetta, ja on sitä myös nykyään.

Ote Kuusamon vuoden 1827 pitäjänkartasta. Lähialueelle on merkitty asutusta Oivankiin ja Noukavaaralle. Kartta: Vanhakartta: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2014-00006230> .

Otteet vuoden 1966 peruskartoista, kohdealue oli kokonaan rakentamatonta. Maanmittauslaitos, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>.

5. Tulokset

Alue on hyvin potentiaalista esihistoriallisten kohteiden sijainnille, mutta niitä ei kuitenkaan havaittu. Tarkastelualue on suhteellisen pienialainen, mikä voi osaltaan selittää tulosta.

19.2.2021

Jaana Itäpalo

Jaana Itäpalo

6. Aineistoluettelo

Digitaalinen aineisto

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto, <http://digi.narc.fi/digi/search.ka>

Geologian tutkimuskeskus,
<http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu, tutkimusraportit, http://www.kparkeologia.fi/?page_id=132

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu,
<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>
<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museovirasto, Kulttuuriympäristön palveluikkuna, arkeologiset kohteet ja kulttuuriympäristön tutkimusraportit
arkeologia, <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Vanha kartta, <https://expo.oscapps.jyu.fi/s/vanhakartta/page/etusivu>

Kirjallisuus:

Ervasti, Seppo, Kuusamon historia 1. 1978.